

KLASİK
KADINLAR

CHARLOTTE
BRONTË

JANE
EYRE

ÇEVİRİ: MEHMET ZEKİ GİRİTLİ

CHARLOTTE BRONTË

JANE EYRE

Can Klasik

Jane Eyre, Charlotte Brontë

İngilizce aslından çeviren: Mehmet Zeki Giritli

Jane Eyre

İlk baskı: Jane Eyre: An Autobiography, Smith, Elder & Co., Cornhill, 1847

Çeviriye kaynak alınan basım: Barnes & Noble Classics, 2005

© 2007, Can Sanat Yayınları A.Ş.

Tüm hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

1. basım: 2007

Klasik Kadınlar 1. basım: 2021

7. basım: Kasım 2024, İstanbul

Bu kitabın 7. baskısı 2000 adet yapılmıştır.

Dizi editörü: Ayça Sezen

Editör: Cansu Varol İzmirli

Düzeltili: Aylin Samancı Elmasdağ

Mizanpaj: Atahan Sıralar

Sanat yönetmeni ve kapak tasarımı: Utku Lomlu / Lom Creative (www.lom.com.tr)

Baskı ve cilt: Vizyon Basımevi Kağıtçılık Matbaacılık ve Yayıncılık

San. Tic. Ltd. Şti.

Beylikdüzü O.S.B Mah. Orkide Cad. No: 1/Z Beylikdüzü-İstanbul

Sertifika No: 52098

ISBN 978-975-07-6354-0

CAN SANAT YAYINLARI

YAPIM VE DAĞITIM TİCARET VE SANAYİ A.Ş.

Maslak Mah. Eski Büyükdere Cad. İz Plaza Giz, No: 9/25 Sarıyer/İstanbul

Telefon: (0212) 252 56 75 / 252 59 88 / 252 59 89 Faks: (0212) 252 72 33

canyayinlari.com

yayinevi@canyayinlari.com

Sertifika No: 43514

CHARLOTTE BRONTË
JANE EYRE

ROMAN

İngilizce aslından çeviren

Mehmet Zeki Giritli

Klasik Kadınlar Dizisi:

Gurur ve Önyargı, Jane Austen

Eugénie Grandet, Honoré de Balzac

Jane Eyre, Charlotte Brontë

Madam Bovary, Gustave Flaubert

Moll Flanders, Daniel Defoe

Sicilya'da Bir Aşk Hikâyesi, Ann Radcliffe

Son İnsan, Mary Shelley

Uğultulu Tepeler, Emily Brontë

CHARLOTTE BRONTË, 1816'da İngiltere'nin Yorkshire bölgesinde, Thornton'da doğdu. Kendisi gibi romancı olan Anne ve Emily Brontë'nin kız kardeşidir. Fransızca ve Almanca öğrenmek üzere Emily'yle birlikte gittiği Brüksel'deki bir yatılı okulda geçirdiği günler, Charlotte'u edebiyata yönelten bir dönüm noktası oldu. Üç kız kardeş, şiirlerini ortak bir kitapta yayımladılar. Charlotte'un 1847'de yayımlanan ilk romanı *Jane Eyre* büyük bir başarı elde etti. Erkek kardeşi Patrick Branwell ile kız kardeşleri Anne ve Emily'yi birbiri ardına yitiren Charlotte, *Shirley* (1849) adlı kitabını tek başına kaldığı evinde tamamladı. Yayıncısının konuğu olarak gittiği Londra'da pek çok yazarla tanışma olanağı buldu. 1853'te *Villette* adlı romanının yayımlanmasının ardından, din adamı olan babasının yanında görev yapan Arthur Bell Nicholls'la evlendi. *Emma* romanına yeni başladığı sırada 1855'te Haworth'ta öldü.

MEHMET ZEKİ GİRİTLİ, Boğaziçi Üniversitesi İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümü'nde lisansını, İstanbul Üniversitesi Batı Dilleri ve Edebiyatları Bölümü'nde doktorasını tamamladı. 2017'den beri Koç Üniversitesi İnsani Bilimler ve Edebiyat Fakültesi'nde öğretim görevlisi. Akademi Kenter ve Studio Oyuncuları'nda tamamladığı eğitimlerin ardından tiyatro oyunculuğu da yapmaya başladı. Aarhus University ve Trinity College, Dublin başta olmak üzere çeşitli üniversitelerde misafir araştırmacı olarak bulundu. *Translating Samuel Beckett Around the World* kitabında bölüm yazarlığı ve diğer akademik yayınlarının yanında *Vir-*

göl, *Mimesis*, *Hürriyet Daily News*, *Tiyatro Tiyatro* gibi dergilerde tiyatro ve edebiyat eleştirileri yayımlandı. Çevirilerinden bazıları şunlardır: Harold Pinter' dan *Seçme Oyunlar* (Uğur Ün'le birlikte), Shakespeare'den *Kral Lear* ve *Macbeth*, John Banville'den *Ölmüş Yıldızların Işığında*, F. Scott Fitzgerald'dan *Defterimden Notlar*.

Bu eser yazarı tarafından
W.M. Thackeray'e
saygıyla ithaf edilmiştir.

İkinci Baskı İçin Önsöz

Jane Eyre'in ilk baskısında önsöz gereksiz olduğundan hiçbir şey yazmamıştım, fakat bu ikinci baskı için hem teşekkür hem de çeşitli yorumlar maiyetinde birkaç söz etmem gerek.

Üç makama teşekkür borçluyum:

Birkaç gösterişli sözcükle süslenmiş sade bir öyküyü hoşgörülü bir kulakla dinleme lütfunda bulunan halka,

Geleceği müphem bir yazar adayına dürüstçe fikir belirtme hakkının geleceği müphem bir yazar adayına açtığı adil alan için basına,

Nezaketlerinin, enerjilerinin, faydacı muhakemelerinin ve samimi düşüncelerinin bilinmeyen ve önerilmemiş bir yazara sağladığı destek için yayıncılarıma.

Basın ve halk benim için çok belirsiz birer kişileştirmeden başkası değil; belki ben de onlara belirsiz sözcüklerle teşekkür etmeliyim; ama yayıncılarım benden emin, mücadele içindeki bir yabancıyı nasıl cesaretlendireceğini bilen koca yürekli ve yüksek fikirli insanlar olarak beni teşvik eden bazı cömert eleştirmenler de; bu yüzden bu insanlara, yayıncılarıma ve seçkin eleştirmenlere içtenlikle, yürekten teşekkür ederim beyefendiler diyorum.

Bana yardım eden ve beni destekleyip onaylayanlara teşekkür borcumu ödedikten sonra başka bir topluluğa yönelmek istiyorum; bildiğim kadarıyla küçük bir topluluk, fakat buna dayanarak göz ardı da edilmemeli. *Jane Eyre* gibi kitaplarla çekingen ve şüpheli yaklaşan, bu tür kitapları eleştirmeye meyilli azınlıktan bahsediyorum; bu topluluğun gözünde alı-

şılmışın dışındaki her şey yanlıştır; bu kişilerin kulakları bağnazlığa –suçların anası– karşı yapılan her eleştiriye dindarlığa, Tanrı'nın dünyadaki vekillerine bir hakaret gibi duyar. Bu tür kuşkuculara belli ayrımların farkında olmalarını öneririm; bazı basit gerçekleri hatırlatmak isterim.

Gelenekçilik ahlaklı olmak demek değildir. Kendini beğenmişlik de dindarlık değildir. İlkine saldırmak sonuncusuna dil uzatmak değildir. Yobazların yüzlerindeki maskeyi indirmek, İsa'nın başındaki Dikenli Taç'a hayasızca el uzatmak değildir.

Bu tür hareketler birbirleriyle taban tabana zıttır; erdemle ahlaksızlık kadar birbirlerinden farklıdır. İnsanlar bunları sıklıkla karıştırırlar, fakat karıştırılmamaları gerekir, dış görünüş gerçek sanılmamalıdır, içlerinden sadece birkaçını yüceltme ve büyütme eğiliminde olan dar doktrinler İsa'nın dünyayı kurtaran inancının yerine geçmemelidir. –Tekrar ediyorum– bunların arasında kesinlikle bir fark vardır ve onları birbirinden ayıran çizgiyi mümkün olduğunca belirgin ve kalın çizmek kötü değil iyi bir eylemdir.

Dünya bu fikirlerin birbirinden ayrıldığını görmekten hoşlanmayabilir, çünkü bunları karıştırmaya alışmıştır; dış görünüşün som altın değerinde olmasını, beyaz badanalı duvarların temiz mabetlere kefil olmasını uygun görür. Mezarı kazıp cenaze kalıntılarını ortaya çıkaran –üstlerindeki yıldızları söküp altındaki adi metalin ortaya çıkmasını sağlayan– buna cesaret eden kişiden nefret edebilir; ama ne kadar nefret ederse etsin, ona borçludur.

Ahav, Mikaya'yı sevmiyordu, çünkü Mikaya onun hakkında asla iyi kehanette bulunmuyor, hep kötülük kehanetinde bulunuyordu; muhtemelen Kenaana'nın dalkavuk oğlunu daha çok seviyordu fakat Ahav kulaklarını dalkavuklara tıkayıp sadık öğütlere açsaydı kanlı bir ölümden kurtulabilirdi.¹

Günümüzde sözleriyle hassas kulakları gıdıklamayan bir adam var; bu adam bence tıpkı İmlah'ın oğlunun Yahuda ve İsrail'in krallarının önüne çıktığı gibi toplumun önde gelenlerinin huzuruna çıkıyor; gerçeği derin, peygamber benzeri ve

1. Eski Ahit, "Yaratılış", 2 Tarihler 18. (Y.N.)

hayati bir güçle, korkusuz ve cüretkâr bir ifadeyle dile getiriyor. *Gurur Dünyası*'nın¹ bu hicivcisi yüksek mevkilerde beğenilen birisi mi? Bilemiyorum, ama aralarından alaycılığının Yunan ateşini ve yıldırım gibi ateş saçan eleştirilerini savurduğu bazı kişiler, uyarılarını zamanında dikkate alırsa, kendileri ya da tohumları ölümcül Ramot-Gilat'tan kaçabilir.

Neden bu adama atıfta bulundum? Ondan söz ettim okuyucu, çünkü sanırım onda çağdaşlarının şimdiye kadar fark etmediği kadar derin ve eşsiz bir zekâ görüyorum; çünkü onu günümüzün ilk sosyal canlandırıcısı, çarpık şeyler sistemini yeniden düzeltmek için çalışan birliğin efendisi olarak görüyorum; çünkü hiçbir yorumcunun onun yazıları için uygun karşılaştırmayı, yeteneğini doğru bir şekilde tanımlayan terimleri bulamadığını düşünüyorum. Fielding'e² benzediğini söylüyorlar; zekâsından, mizah anlayışından, güldürü yeteneğinden bahsediyorlar. Fielding'e ancak bir kartalın akbabaya benzediği kadar benziyor: Fielding leş üzerine konabilir ama Thackeray bunu asla yapmaz.

Zekâsı parlak, mizahı çekici, ama her ikisi de yaz bulutunun kenarında oynaşan parlak yıldırımın rahminde saklanan, elektrik saçan ölümcül kıvılcımına benzediği kadar onun ciddi dehasına benziyor. Son olarak, Mr. Thackeray'den söz ettim, çünkü ona –tamamen yabancı birisinin saygısını kabul ederse– *Jane Eyre*'in bu ikinci baskısını ithaf ediyorum.

Currer Bell³
21 Aralık 1847

1. William Thackeray'in romanından söz ediyor. (Y.N.)

2. Henry Fielding (1707-1754): Mizah anlayışıyla öne çıkan, *Tom Jones* romanıyla tanınan İngiliz yazar. (Y.N.)

3. Charlotte Brontë cinsiyetini belli etmek istemediğinden, başta kendi imkânlarıyla yayımladığı romanını bu şekilde imzalar. Currer ismini, Brontë kız kardeşlerin açtığı okula büyük bağışta bulunan Frances Mary Richardson Currer'dan, Bell soy ismini ise Brontë'nin eşi Arthur Bell Nichols'ından seçer. (Y.N.)

Üçüncü Baskıya Not

Jane Eyre'ın üçüncü baskısının bana sağladığı fırsatı, kamuoyuna bir kez daha hitap etmek, romancı unvanı üzerindeki iddiamın yalnızca bu esere dayandığını açıklamak için kullanmak istiyorum. Bu nedenle, başka kurgu eserlerden dolayı bu unvan bana atfedilmişse, hak edilmediği yerde bir onur bahşedilmiş olur ve sonuç olarak hak edildiği yerde reddedilecektir.

Bu açıklama daha önce yapıldığını varsaydığım hataların düzeltilmesine ve gelecekte olabilecek hataların önlenmesine yardımcı olacaktır.

Currer Bell
13 Nisan 1848

1

O gün yürüyüşe çıkabilme ihtimalimiz yoktu. Gerçi sabah o yaprakları dökülmüş fundalıkta bir saat kadar gezinmiştik; ama akşam yemeğinden sonra (kendisine eşlik edecek kimse yoksa Mrs. Reed yemeğini erkenden verdi) soğuk kış rüzgârı beraberinde kasvetli bulutları ve insanın içine işleyen bir yağmuru da getirdiğinden dışarıda dolaşmak olanaksızlaşmıştı.

Bu durumdan memnundum. Uzun yürüyüşleri, özellikle de soğuk öğleden sonraları hiç sevmezdim; alacakaranlığın ayazında sızlayan parmaklarımla, dadı Bessie'nin azarlarından kederlenmiş yüreğimle Eliza John ve Georgiana Reed'e göre fiziksel olarak daha güçsüz olduğumu fark etmemin verdiği aşağılanmışlık duygusuyla eve dönmek benim için bir zulümdü.

Bu bahsettiğim Eliza, John ve Georgiana şimdi oturma odasında annelerinin etrafında toplanmışlardı; anneleri ateşin başında bir kanepeye uzanmış, etrafında çok sevdiği (o sırada ne ağlayan ne kavga eden) çocuklarıyla çok mutlu görünüyordu. Beni aralarına almamıştı. Benimle aralarına bir mesafe koymasına gerektiğinden dolayı üzgün olduğunu ama daha insan canlısı ve çocuksu bir mizaç, daha tatlı ve sempatik davranışlar –yani daha şirin, samimi, doğal davranışlar– edinmek için canla baş-

la uğraştığımı Bessie'den duyuncaya ya da kendi gözle-riyle görünceye kadar beni mutlu, küçük çocuklara özgü ayrıcalıklardan mahrum bırakmak zorunda olduğunu söylemişti.

“Bessie ne yaptığımı söylüyor?” diye sormuştum.

“Jane, sürekli itiraz eden, her şeyi sorgulayan insan-ları sevmem; ayrıca büyüklerine böyle baş kaldıran bir çocuğun tehlikeli olduğunu düşünürüm. Şimdi git bir yere otur ve düzgün bir şekilde konuşuncaya kadar da sesini çıkarma.”

Oturma odasının yanında küçük bir kahvaltı odası vardı, oraya sıvıştım. Odada bir kitaplık vardı: Hemen, resimlerle dolu olmasına dikkat ederek, kalın bir kitap aldım elime. Pencerenin önüne oturdum; ayaklarımı toplayıp Türkler gibi bağdaş kurdum kırmızı kalın per-deleri de çekince mabedimde iki kat inzivaya çekilmiş oldum.

Perdenin kıpkırmızı kıvrımları sağ tarafımı kapatı-yordu, sol tarafımdaysa beni o kasvetli kasım gününden koruyan ama tam olarak ayırmayan tertemiz pencere camı vardı. Arada bir kitabımın sayfalarını çevirirken, o kış ikindisinin görüntüsünü inceliyordum. Uzaklarda solgun bir bulut ve sis kümesi görünüyordu; daha yakı-nımdaysa ıslak çimler, hiç durmadan yağan yağmurun, sert ve kederli rüzgârın silip süpürdüğü, fırtınadan harap olmuş çalılar gözüme çarpıyordu.

Kitabıma döndüm –Bewick'in *History of British Birds*'ü¹–: Genel olarak kitapta yazılanlarla çok ilgilenmi-yordum ama yine de bir çocuğun bile öylece geçemeye-

1. Thomas Bewick (1753-1828): İngiliz doğa tarihi yazarı ve ahşap gravür sa-natçısı. Ahşap oyma sanatının öncüsü olarak görülmesinin yanı sıra, hayranlık uyandıran gravürlerinin yer verildiği, İngiltere Kuşlarının Tarihçesi (1797, 1804) adlı iki ciltlik kitabıyla tanınır. (Y.N.)

ceği açıklayıcı bazı sayfaları vardı. Mesela deniz kuşlarının yuvalarından ya da sadece onların bulunduğu ıssız kayalıklar ve kıyılardan bahseden bölümler; sonra güney ucundan Kuzey Burnu'na uzanan, Lindenness ya da Naze denilen adacıkların olduğu Norveç kıyılarını anlatan bölümler-.

Kuzey okyanusunun anaforlarının¹
Bakir, melankolik adaların etrafında kaynadığı
En uçtaki Thule'nin² ve Atlantik denizinin kabaran
sularının
Fırtınalı Hebrides'e döküldüğü yerde

Laponya, Sibiryaya, Spitzbergen, Nova Zembla, İzlanda, Grönland gibi yerlerin kasvetli kıyılarını anlatan bölümleri de geçemiyordum – “Kuzey Kutbu'nun geniş alanları ve o kasvetli boşluktaki ıssız bölgeler – üst üste yığılmış tepelerde camlaşmış, kutbu çevreleyen, aşırı soğukların cefasını artıran, yüzyıllarca süren kışlar boyunca birikmiş karlar.” Bu ölüm beyazı yerleri kafamda canlandırırdım; çocukların zihinlerinde belli belirsiz uçuşan tam anlaşılamayan kavramlara benziyordu, ama ilginç bir şekilde etkileyiciydi. Bu giriş sayfalarındaki yazılar kitaptaki resimlere bağlanır ve dalgalanıp köpüren denizin ortasındaki yalnız kayaya, ıssız bir kıyıya oturmuş kırık dökük bir sandala, batmakta olan bir enkazın arasından sızan soğuk ve hayaletimsi ay ışığına ayrı bir anlam katardı.

1. Bewick dizeleri James Thomson'ın “The Seasons” (Mevsimler) şiirinin “Autumn” (Sonbahar) kısmından alıntılar. (Y.N.)

2. Grönland'ın kuzeybatısında bulunan, Antik Yunan ve Roma edebiyatında ve haritalarında geçen, en kuzeydeki nokta. Latince *ultima Thule* olarak adlandırılan bu nokta, zamanla bilinen dünyanın dışında kalan, uzak yerleri anlatan bir benzetme olarak da kullanılır. (Y.N.)

KLASİK
KADINLAR

Küçük yaşta öksüz kalan Jane Eyre, kendisini hiçbir zaman sevmeyen ancak kocasının vasiyeti üzerine bakımını üstlenen yengesiyle zor bir yaşam sürmektedir. Katı kurallarla yönetilen bir yatılı okula gönderilince, bu kez hayatın başka zorluklarıyla yüzleşmek zorunda kalır. Okulda geçirdiği on yılın ardından öğretmen olarak mezun olur. Edward Rochester'ın malikânesinde mürebbiye olarak iş bulur. Evin gizemli efendisi Rochester'a aşık olur; ancak onu hayal bile edemeyeceği zorluklar ve acılar beklemektedir.

19. yüzyıl İngiltere'sinde, her türlü tutuculuğun kol gezdiği Victoria döneminde geçen *Jane Eyre*, birçoklarıca kadın hak ve özgürlüklerine sahip çıkan ilk romanlardan biri olarak kabul edilir. Yazar Charlotte Brontë'nin yaşamından izler taşıyan roman, zorlu bir yaşam süren yarıyatalı bir genç lezbi güçlü bir kadına dönüşmesinin öyküsüdür.

Jane Eyre, yalnızca kadının erkek egemen toplumdaki konumuna gözüpek yaklaşımıyla değil, şiirsel duygusallığı çoğuş bir gerçekçilikle harmanladığı anlatımıyla da öncü olmayı başarmış klasik bir başyapıttır.

#dünyaklasikleri #evliktasikler #mürebbiye #yorgun #müzik #kavuşma #victoriadönemi #evliktasikler

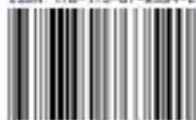

 can

canayinlari.com | [f](#) | [i](#) | [t](#) | [canayinlari](#)

roman

ISBN 978-975-07-6354-0

9 789750 763540